

Jongerenwerk als schakel in positief jeugdbeleid



Jongerenwerk als schakel in positief jeugdbeleid

Trees Pels
Marjan de Gruijter

Juni 2014

Kenniswerkplaats Tienplus
Verwey-Jonker Instituut

Kenniswerkplaats
Tienplus

 **Combiwel**
versterkt welzijn

*Verwey-
Jonker*
Instituut

Wat is de plaats van het jongerenwerk als (preventieve) schakel in het nieuwe jeugdbeleid dat de gemeente Amsterdam ontwikkelt? In opdracht van Combiwel heeft het Verwey-Jonker Instituut / Kenniswerkplaats Tienplus zich over deze vraag gebogen, op basis van de recente literatuur over het jongerenwerk en van enkele groepsgesprekken met jongerenwerkers van Combiwel. Deze brochure geeft de resultaten weer, die ook neergelegd zijn in een korte film¹

Inleiding: het jongerenwerk in de nieuwe koers van het jeugdbeleid

Amsterdam werkt aan de nieuwe koers van de zorg rondom jeugd, waarin: 'Een sterke pedagogische omgeving zorgt voor hulp en steun in de juiste proporties, in dienst van kind, jongere en ouders, afgestemd op de levensfase van het kind met ruimte voor de eigen kracht van gezin en omgeving', (Om het Kind!, 2013, p. 16).

Doelen van de transformatie van het jeugdbeleid:

1. Preventie en uitgaan van eigen verantwoordelijkheid en eigen mogelijkheden (eigen kracht) van jeugdigen en hun ouders, met inzet van hun sociale netwerk.
2. Demedicaliseren, ontzorgen en normaliseren door onder meer het opvoedkundig klimaat te versterken in gezinnen, wijken, scholen en in voorzieningen als kinderopvang en peuterspeelzalen.
3. Eerder de juiste hulp op maat te bieden om het beroep op dure gespecialiseerde hulp te verminderen.
4. Integrale hulp aan gezinnen volgens het uitgangspunt 'één gezin, één plan, één regisseur'; door ontschotting van budgetten ontstaan meer mogelijkheden voor betere samenwerking en innovaties in ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en gezinnen.
5. Meer ruimte voor professionals om de juiste hulp te bieden door vermindering van regeldruk; betrokken professionals die sociale netwerken in de omgeving van het gezin weten in te schakelen en die kunnen samenwerken met vrijwilligers en familieleden en hun kracht weten te benutten (VWS en VenJ, memorie van toelichting bij de Jeugdwet, juli 2013, p. 2.).

Jongerenwerk in de transformatie: preventieve functie

In deze brochure staan we stil bij het belang van het jongerenwerk, specifiek dat van Combiwel, in het licht van de transformatie. Want dat belang is groot. Om te beginnen biedt het jongerenwerk toegang tot een leeftijdscategorie (11-23 jarigen) die tot op heden nog weinig structureel wordt bereikt binnen de preventieve jeugdsector, die zich vooral richtte op (ouders van) jongere kinderen. Voorts kenmerkt het jongerenwerk zich - van oudsher al - door de laagdrempelige, outreachende, vindplaats- en krachtgerichte werkwijze die met de transformatie wordt beoogd. Het speelt ook een unieke rol bij het bereiken en ondersteunen van jongeren en versterking van hun pedagogische omgeving. Dit geldt juist ook in milieus die vaak op afstand staan van voorzieningen. Het jongerenwerk draagt met haar activiteiten bij aan een krachtiger preventief voorveld door kleine problemen klein te houden, er vroeg bij te zijn, en daarmee doorstroom in zwaardere vormen van zorg te verminderen.

In deze brochure wordt de preventieve functie van het jongerenwerk in het licht van de transformatie van het jeugdstelsel nader beschreven. Het accent ligt daarmee niet op de methodische beschrijving van het jongerenwerk op zich, maar op de werkprincipes die relevant zijn in het veranderende jeugdbeleid³. Het jongerenwerk van Combiwel vormt daarbij het uitgangspunt.

Deze tekst

We bespreken drie hoofdthema's, die een aspect van de specifieke preventieve functie van het jongerenwerk belichten:

1. De pedagogische rol van het jongerenwerk
2. Het jongerenwerk als partner in het pedagogische netwerk rond jongeren
3. Het jongerenwerk als preventieve voorziening in de eigen context van jongeren.

Steeds benoemen we kort de principes van het jongerenwerk die van belang zijn binnen de transformatie van het jeugdbeleid, waarna we deze principes illustreren met voorbeelden uit de praktijk van de jongerenwerkers.

¹ Zie: <http://www.verwey-jonker.nl> en van de Kenniswerkplaats Tienplus: <http://www.kenniswerkplaatstienplus.nl>

³ Bij het lectoraat Youth Spot is methodische ontwikkeling van het jongerenwerk een belangrijks speerpunt. Zie <http://www.hva.nl/kenniscentrum-dmr/programma/youth-spot>

1 De pedagogische rol van het jongerenwerk

Het jongerenwerk richt zich zowel op individuele ontplooiing en talentontwikkeling als op binding aan de samenleving en burgerschapsvorming.

Jongerenwerkers:

- zijn gericht op persoonlijke, sociale en talentontwikkeling van jongeren
- maken jongeren zo nodig bewust van gewenst gedrag en stimuleren ontwikkeling daarvan
- werken vanuit een positieve benadering aan de kracht van jongeren en hun netwerken, stimuleren verantwoordelijkheid
- stimuleren jongeren om zich in te zetten ten behoeve van andere jongeren en/of de buurt
- stimuleren participatie van jongeren in de ontwikkeling van activiteiten voor de gemeenschap, en daarmee van ervaringsleren
- ondersteunen jongeren bij het zelfstandig participeren in de samenleving
- dragen samen met ouders, bewoners en instellingen (zoals woningcorporaties, stadsdeel, Ouder- en Kind Centrum, wijkteams) bij aan een pedagogisch buurtklimaat.

Jongerenwerkers aan het woord

Bijdragen aan de opvoeding

Voor ons vormt het opvoeden van jongeren één van de hoofddoelen van ons werk. We bieden steun, maar corrigeren en controleren ook. Pas nog heeft een school onze hulp ingeroepen omdat er in een klas veel ordeproblematiek en chaos was. Wij hebben toen met de leerlingen gepraat over kwesties als eigen identiteit, religie en pesten. De mentor van de klas was verbaasd dat dit zo goed ging, terwijl we geen leerkrachten zijn. Maar opvoeden hoort tot onze kerntaken!

COC Nederland organiseerde samen met ons een debat over homoseksualiteit voor de jongeren uit de buurt. Mensen op het podium vertelden hun persoonlijke verhaal. Dat werkt, en daar zijn wij ook goed in: mensen hun eigen verhaal laten vertellen!

Activering en binding

Om een vertrouwensband met jongeren op te bouwen, begin je altijd met luisteren naar wat de groep leuk vindt. Dat is de activering. Als je samenwerkt aan een leuke activiteit dan denken jongeren: "Dat smaakt naar meer". Daarna kun je kijken wat je nog meer uit zo'n groep kunt halen. Ik laat ze zelf nadenken: "Wat kunnen en willen jullie doen of betekenen voor de buurt?". Daar komen heel onverwachte dingen uit. Een groep 'moeilijke' jongeren wil dan bijvoorbeeld klusjes doen voor ouderen.

Er zijn jongeren die zich niet betrokken voelen bij de maatschappij. Zij zeggen bijvoorbeeld tegen mij: "Wat heb je te zoeken bij Ajax, bij die Jodenclub?". Ze hebben dat gevoel van verbondenheid met Amsterdam helemaal niet. Voordat je kan gaan werken aan iets als tolerantie, moet je er achter komen waar hun motivatie zit. Een groepje jongeren is door zelf radio maken heel betrokken geraakt bij hun buurt. Ze hebben een belangrijke taak, en dan blijkt dat ze wél willen meedoen. Het begint met verantwoordelijkheid geven aan jongeren, jongeren betrekken bij activiteiten die ze aanspreken.

Participatiepedagogiek

Wij denken altijd een paar stappen vooruit: wat is goed voor een jongere, maar ook: wat levert het op voor de groep, en voor de buurt? Het doel van ons project 'Verandering in mijn' was om via debatten positieve veranderingen teweeg te brengen in de buurt. We begonnen met opstellen van leerdoelen met individuele jongeren en met de groep. Een individueel leerdoel was bijvoorbeeld niet of minder agressief zijn. We organiseerden een uitwisseling met verschillende partners. We hebben de jongeren hiervoor verantwoordelijk gemaakt. Wij moesten leren om afstand te nemen, en we kwamen er achter dat zij veel meer konden dan wij dachten. Waar nodig hebben wij ondersteuning geboden in de vorm van training in vergadertechnieken en groepsbuilding. Maar de jongeren deden het verder zelf, ook de promotie van de debatten. Jongeren die niet meededen zagen dit en wilden ook gaan meedoen. Uiteindelijk zijn er heel goede debatten georganiseerd en hebben veel jongeren hun leerdoelen behaald. Een aantal is nu coach geworden van andere jongeren, die zij nu zelf les geven in debatteren.

Een groepje jongeren wilde een feest geven in een van onze locaties. Daar is een feestcommissie van de jongeren uit voortgekomen. Als nu de naastgelegen basisschool een feest wil, dan organiseert te commissie dat, samen met de leerlingen van groep 7 en 8.

Talentontwikkeling

Combiwel heeft voor het jongerenwerk een loods ter beschikking. Deze loods is een werkplaats voor jongeren om ervaring op te doen in kunst, cultuur en techniek. Zo leren de jongeren bijvoorbeeld hoe ze een fiets in elkaar moeten zetten. Er is veel vraag naar werk in de sector techniek, dus hier spelen wij op in.

2 *Partner in het pedagogische netwerk rond jongeren*

Het jongerenwerk vormt een schakel in het pedagogische netwerk rondom jongeren. Het maakt verbindingen met en tussen het gezin en vrijwillige en formele voorzieningen rondom jongeren en versterkt hun sociale netwerk.

Jongerenwerkers:

- zijn de ogen en oren van de buurt; delen ontwikkelingen en signalen over de jeugd, jeugdgroepen en veiligheid/leefbaarheid van de buurt met netwerkpartners
- slaan bruggen tussen de opvoeding thuis, op school en in het publieke domein, door allianties met opvoeders en andere (jeugd)voorzieningen
- leggen verbindingen tussen jongeren onderling, jongeren en buurtgenoten, verschillende generaties, en de verschillende leefdomeinen van jongeren (gezin, buurt, school, werk, sport, vrijetijd, zorg)
- stimuleren en versterken netwerken en steunstructuren rondom jongeren
- maken de gemeenschap en voorzieningen toegankelijk en ontvankelijk voor de behoeften en de inbreng van jongeren, én motiveren jongeren voor en leiden ze toe naar activiteiten, school, werk en hulpverlening
- werken samen met meer specialistische professionals, bijvoorbeeld van onderwijs, politie, jeugdzorg, schuldhulpverlening of maatschappelijke opvang
- verbeteren de aansluiting tussen formele en informele netwerken, ook om jongeren (meiden) te bereiken die niet zo zichtbaar zijn maar wel eigen behoeften en problemen hebben.

Jongerenwerkers aan het woord

Ogen en oren van de buurt

Op straat krijg ik het meeste informatie. Als ik iets gekk zie op straat, dan neem ik direct contact op met mijn collega's van streetcornerwork en andersom.

Doordat we veel in de buurt en op straat zijn, weten we heel veel over de jongeren. En niet alleen over de jongeren, maar ook over school, ouders en vrienden. Het is niet zo dat een jongere eenmaal per zes weken denkt: "O, daar heb je hem weer!". Het gaat om continuïteit en veel contact met het gehele netwerk.

Betrekken van ouders

Ik betrek in mijn werk ook nadrukkelijk de ouders. Die moet je ook sterker maken. Want zij weten niet altijd hoe het werkt in het onderwijs en in de samenleving. Je hebt veel ouders die niet buitenkomen, die altijd

thuis zitten. Zij zijn altijd met de kinderen bezig, maar kunnen hen toch vaak niet goed steunen. Ook omdat ze de Nederlandse taal niet goed spreken. We hebben voor meiden een activiteit waarin ze zelf kleren gaan maken. Dan komen er ook moeders langs om te kijken. Die willen graag samen met hun dochter bezig zijn met de naaimachine. Op die manier kregen we meer contact met de moeders. Nu kijken we hoe we hen ook op andere manieren iets kunnen bieden en wat deze moeders zelf weer voor de jongeren zouden kunnen doen.

Toeleiden naar aanbod

Als je jongens vraagt wat ze willen doen, dan zeggen ze allemaal: "voetbal". Daar is op zich niets mis mee, maar het laat wel zien dat ze geen zicht hebben op wat er allemaal nog meer mogelijk is aan sportactiviteiten. Daarom organiseren we nu snuffelmomenten, dat ze kennis kunnen maken met andere sporten en activiteiten. We werken daarbij nauw samen met aanbieders. Dat gaat heel goed, want zij hebben behoefte aan nieuwe instroom!

Verbinding tussen buurtbewoners en verschillende generaties

In het project 'Schoolondersteuning' krijgen jongeren huiswerkbegeleiding. Wij zorgen ervoor dat ze allemaal een mentor krijgen. Deze mentoren zijn vrijwilligers, bijvoorbeeld succesvolle twintigers of oudere buurtbewoners die iets voor jongeren willen betekenen. Wij begeleiden de mentoren en zorgen ervoor dat zij zich ondersteund voelen. En als zich tussen de mentor en jongere problemen voordoen zijn wij de verbindende schakel.

Wij werken samen met een organisatie die hulp biedt aan eenzame zelfstandig wonende ouderen in de buurt. "Onze" jongeren willen graag klussen voor deze ouderen doen, en dat ondersteunen wij. Zo snijdt het mes aan twee kanten!

We willen helpen schooluitval te voorkomen en jongeren hun startkwalificatie te laten behalen. Er zijn jongeren die ouders hebben met interessant werk. Wij vragen dan aan die ouders om een training te geven aan jongeren, zodat die een beter idee krijgen van de arbeidsmarkt. Ook betrekken we bedrijven, verenigingen, scholen en actieve bewoners, met het doel om jongeren meer bewust te maken van het belang van een goede opleiding.

Versterken van het netwerk van jongeren

Wij proberen ouders te overtuigen van het nut van een bijbaan. Via een bijbaan verbreden de jongeren hun horizon en leren ze een aantal belangrijke vaardigheden. Wat ook goed werkt is als jongeren als vrijwilliger bij ons meedoen in de zomervakantie. Daar is veel animo voor, en het geeft de jongeren ook status. De jongeren worden sterker en krijgen op deze manier meer contacten.

3 *Preventieve voorziening in de eigen context van jongeren*

Het jongerenwerk heeft een belangrijke functie in het preventieve veld. Door het laagdrempelig werken, nabij de eigen leefomgeving van jongeren kan het jongerenwerk vroegtijdig signaleren en steun bieden, en zo nodig schakelen naar andere voorzieningen in de zorg rondom jeugd.

Jongerenwerkers:

- werken laagdrempelig en herkenbaar, met aandacht voor de betekenisgeving, leefwereld en behoeften van jongeren
- bieden maatwerk voor jongens en meiden
- bouwen een vertrouwensrelatie op met jongeren en bereiken mede daardoor ook doelgroepen die op afstand staan van de samenleving en haar voorzieningen
- vergroten door hun nabijheid en vertrouwenspositie de kans op impact van hun interventies
- gaan ‘eropaf’: zoeken jongeren op in hun eigen omgeving, signaleren en leiden zo nodig toe naar andere voorzieningen
- leggen zo vroeg mogelijk contact met risico-jeugd in de buurten
- zijn de verbindende schakel tussen de openbare ruimte/vrije tijd, de thuissituatie en de diverse ketens: een belangrijke ingang bij de jongeren (en hun ouders), met een waardevolle informatiepositie in de ketens.

Jongerenwerkers aan het woord

Lage drempel en werken aan vertrouwen

Er zit soms een batterij zorgverleners omheen, maar soms hebben ze de jongere nog nooit gezien. Wij wel! Wij behandelen de jongeren niet als een nummertje en zij kunnen altijd bij ons terecht- ook in de avond en in het weekend. We zijn geen instantie die om vijf uur dicht gaat. Dit schept vertrouwen. De kracht van het jongerenwerk is dat ze vaste gezichten vormen in een buurt en ook voor een langere periode aanwezig zijn: wij blijven daar, wij blijven investeren.

Aansluiten bij de leefwereld

Soms vertonen jongeren risicogedrag. Een voorbeeld zijn tienermeiden die ongepaste foto's van zichzelf op het internet zetten. Wij bedenken dan hoe we kunnen bijdragen aan het voorkómen van problemen, maar wel op een leuke, speelse manier. Dus niet zeggen: "Dat moet je niet doen", maar ze enthousiast maken voor een activiteit. In dit geval is dat het project 'Modelmakers'. De meiden krijgen een professionele photoshoot. Dat vinden ze echt heel erg leuk. Onder-tussen praten wij met de meiden over grenzen stellen en wat je kan doen als een scout je aanspreekt. Het

werkt omdat veel meiden het leuk vinden om mooie foto's van zichzelf te krijgen.

Meidenwerk

Ik signaleerde bij de tienermeidenclub sterk wisselende aantallen deelnemers. Degenen die vaak niet komen blijken nogal eens te moeten oppassen en zorgtaken te moeten verrichten. Ik ben er toen op af gegaan en heb de moeders benaderd. De situatie uitgelegd en de moeders aangehoord. Zij zien hun dochter bijvoorbeeld liever niet op straat. Ik heb kunnen regelen dat de ouders elkaar onderling helpen bij oppassen, zodat de dochters nu wel kunnen komen. Daarbij houd ik ook contact met de moeders en bespreek ook met hen wat zij eventueel nodig hebben. Er zijn vragen over huiswerkbegeleiding, maar moeders vertellen ook dat ze nauwelijks aan zichzelf toekomen. We gaan ook weerbaarheidstrainingen geven waarbij we ook moeders gaan betrekken, want we merken dat de moeders vaak ook niet weerbaar zijn. Als de moeders sterker worden, kunnen hun dochters ook sterker worden. Als je het vertrouwen van de moeders eenmaal hebt gewonnen, dan kun je samen verder.

Schakelen met het netwerk

Professionals in de sectoren zorg en veiligheid kunnen niet altijd direct contact krijgen met jongeren en hun ouders. Zij missen hiervoor het netwerk. Wij hebben dat netwerk wel. Vanuit jeugd en veiligheid bellen partijen ons ook vaak om te horen wat speelt in een buurt. Wij worden dan ook sinds kort steeds meer betrokken bij (casuïstiek)overleggen.

Laatst was er een meisje overvallen. Een andere jongere wist ervan, maar durfde niet zelf naar de politie te stappen. Hij vroeg aan de jongerenwerkers of zij de overval door wilden geven aan de politie, want zelf wou hij niet getuigen. Hij stapte dus wel naar ons, want wij werken vanuit vertrouwen. Hij kon er dus van uitgaan dat hij niet zelf met de politie in aanraking hoefde te komen. De politie komt ook wel eens naar de jongerenwerkers toe voor informatie.

Preventie van overlast

Er was veel overlast in een bepaalde buurt. Wij zijn toen aan de slag gegaan met een groepje jongeren die iets voor hun buurt wilden betekenen. Dit zijn voor een deel de jongere broertjes van degenen die de overlast veroorzaakten. Zij hebben een jongerenplatform opgezet. Via dit platform organiseerden ze activiteiten voor de buurt. Het jongerenplatform heeft ook gepresenteerd wat ze het afgelopen jaar hebben gedaan. Dat sloeg aan in de buurt. De buurtbewoners, en ook de ouders van de jongeren, zagen dat niet alle jongeren overlast veroorzaken, maar er juist iets aan willen doen. En: we laten deze jongeren niet meer los, we hebben een band opgebouwd en ze kunnen bij ons terecht. Dit project was ook goed voor de veiligheid; ook moeders kwamen dankzij dit project weer naar buiten.

Conclusie

Het nieuwe jeugdbeleid heeft als belangrijk doel het vroegtijdig bereiken, signaleren en toeleiden naar hulp, juist ook van jeugdigen en gezinnen voor wie de drempels hoog zijn. Daarbij ligt het accent op het snel en dichtbij bieden van steun, evenals op het voortbouwen op en versterken van de eigen kracht van jeugdigen en hun persoonlijke netwerken.

Het jongerenwerk vormt een cruciale partner in deze kanteling van het jeugdbeleid. Het biedt toegang tot jongeren die nog slecht worden bereikt, mede door de outreachende, vindplaats en krachtgerichte werkwijze. Het versterkt het pedagogische netwerk rondom jongeren. En het vervult, mede hiermee, een belangrijke functie in het preventieve voorveld, waarmee de kans op doorstroom naar zwaardere zorg vermindert.

Drie functies maken dat jongerenwerkers bij uitstek geschikt zijn als 'schakel in positief jeugdbeleid':

- Jongerenwerkers hebben een belangrijke pedagogische rol, naast het gezin en de school. Zij dragen zowel bij aan de individuele ontplooiing van jongeren als aan hun vorming en mogelijkheden om te participeren in de maatschappij.
- Jongerenwerkers vormen het cement in het pedagogische netwerk rondom jongeren. Zij leggen verbindingen tussen jongeren en de verschillende formele en informele partijen en voorzieningen rondom hen, en ze maken deze gevoelig voor hun vragen en noden.
- Jongerenwerkers hebben een belangrijke preventieve functie. Door hun nabijheid, vertrouwenspositie en spilfunctie in het netwerk zijn zij er snel bij, kunnen zij beginnende problemen klein houden, en zo nodig snel schakelen naar andere voorzieningen.

Bronnen

Beleidskader Amsterdams jongerenwerk nieuwe stijl, 2012.

Basispakket Amsterdams Jongerenwerk Nieuwe Stijl, april 2012.

De Groot, N., & Hajer, F. (2014). *Beroepscode kinderen jongerenwerk*. Maastricht: BV-Jong. Beroepsvereniging Kinder- en Jongerenwerkers.

De Boer, E.E., & Metz, J.W. (2012). *Meiden, wat kan je ermee? Methodische principes van het seksespecifiek werken met meisjes*. Amsterdam: HvA, Youth Spot Lectoraat jongerenwerk in de grote stad.

Gemeente Amsterdam (2012). *Om het Kind! Visie hervorming zorg voor de jeugd*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.

Koops, K., Metz, J., & Sonneveld, J. (2013). *"Wij zijn de brug naar zelf aan de slag gaan". Onderzoeksrapport ambulant jongerenwerk in de grote stad. Portfolio Jongerenwerk Aflevering 2*. Amsterdam: Youth Spot.

Metz, J. (2011). *Kleine stappen, grote overwinningen. Jongerenwerk: historisch beroep met perspectief*. Amsterdam: SWP.

Metz, J. (2011). *Volwassen worden binnen de samenleving. Legitimatie en inhoudsbepaling Amsterdams jongerenwerk nieuwe stijl*. Amsterdam: Youth Spot.

Ministerie van VWS en V&J (2013). *Memorie van Toelichting bij de Jeugdwet*, p. 2.

Nederlands Jeugd instituut (2011) *De waarde van jeugdwelzijnswerk. Een werkveldbeschrijving van het kinder-, tiener- en jongerenwerk*. Utrecht: NJi.

Colofon

Opdrachtgever	Combiwel
Auteurs	Prof.dr.T.V.M. Pels Drs. M.J. de Gruijter
Omslag	Ontwerppartners, Breda
Foto omslag	Combiwel, Amsterdam
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl> en van de Kenniswerkplaats Tienplus: <http://www.kenniswerkplaatstienplus.nl>

ISBN: 978-90-583-0641-8

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2014.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Kenniswerkplaats
Tienp^xus

